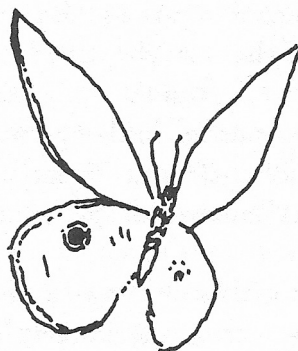

Döbbenet szemlélte, hogy a magyar társadalom mennyire nincs tisztában – a 90-es évek elején – a holokauszttal, miközben európai műveltségűnek tartja magát. Az ide kötődő írói élet-tapasztalat esszenciája feloldhatatlan ellentmondásba került, a téma elhallgatásra, a kibeszéletlenség fenntartásának hamis dogmájára épülő hazai gyakorlattal. A *Holocaust mint kultúra* című esszéjében szerepel, hogy a zsidók elleni gaztettek emlegetését nem szerette a proletárdiktatúra, ami kiindulópontja – tehetnék hozzá – a téma körül kialakított mesterséges csöndnek, amelynek megtörését célzó tisztázás későn és részleteiben történt meg e sorok írásáig.

Kertész Imre – képletesen szólva – eljutott az Értől az Óceánig. És ő talán tényleg. Visszaemlékezve az 1970-es évek elejére, egyszer a Szépirodalmi Könyvkiadóban elhangzott mondatát idézte fel, amelyet reménytelen helyzetben és reménytelen pillanatban fogalmazott meg: „világhírre van szükségem, hogy engem csak a világhír menthet meg. Voilá: itt van a kapuban” – írta legalább tíz évvel a Nobel-díj előtt.

Lehetetlenek pedig nincsenek – írói és irodalmi, ám annál valóságosabb tapasztalat ez. „Istennek írunk, akkor, ha nincs” – idézte barátja, Ligeti György telefonba neki mondott szavait. Erre a kihívásra adott válaszát olvashatjuk ki a Hamburgi esszéből: „Thomas Bernhard költői képzetének névtelen tudósa megfogalmazza: 'Legalább a kudarcra törekedni kell.' ” E próbálkozások sorozata Kertész életműve.

Megfigyelte már, hogy az ön Nyuszijának feje és fülei egy lepke körvonalaira hasonlítanak, szemfolttal az egyik hátsó szárnyán? (Nabokov Hugh Hefnerhez írt leveléből, 1968. december 28.)